

gospodarske, obrtniške in národne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 60 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 5. julija 1895.

Politiški oddelek.

Zaybuzs in Celje.

Pred okrožnim sodiščem v Wadowicah je bila te dni obravnava zaradi nekega dogodka v Zaybuszu, ki vzbuja veliko pozornost v političnih liberalnih krogih. Ves Izrael je vznemirjen in v liberalnih krogih se pa slišijo tožbe, da se ne spoštujejo ustavne pravice.

Mesto Zaybusz je imelo na podlagi neke gubernijske naredbe iz 1809. leta predpravico, da v njem ne sme bivati noben žid. Meščani se še dobro spominjajo, da so jim njih predniki pripovedovali o tej stari predpravici. Ta predpravica je preminola, ko je vpeljala se decemberska ustava, v kateri je zagotovljeno vsem enakost pred zakonom in pa to, da se vsakdo lahko naseli, kjer hoče v naši državi. Vrli Zaybuszani pa menda dosedaj niso izvedeli o teh ustavnih določbah.

V Zaybusz prišel je bil neki dr. Leser, odvetniški kandidat židovske vere. Nastanil se je pri neki vdovi. Prihod žida je hudo razburil Zaybuszane. Nekega večera so napali hišo omenjene vdove pod vodstvom občinskega ajnika Jankowskega. K sreči tedaj odvetniškega kandidata ni bilo doma. Razgrajalci so pobili okna, vdrli v stanovanje in mnogo razbili.

Postopanje Zaybuszanov se pač ne da opravičevati. Sodišče jih je pa zaradi tega obsodilo v ječo do šestih tednov. Oziralo se je na to, da so morda zapeljani, če tudi zapeljivcev ni bilo mogoče dobiti.

Izrek sodišča je vsekako opravičen in utemeljen v zakonih. Židovski časopisi so veseli, da je ustava našla zaščitnika pri kazenskem sodišči. Kričanje nemških listov zaradi teh dogodkov se pa nam zdi smešno. Če so Zaybuszani teptali z nogami ustavo, so zato imeli že pri nemških liberalcih dobre vzglede. Sicer mi ne vemo, v koliko so Zaybuszani poučeni o ustavnih zadevah v naši državi, in če poznajo kaj razmere zunaj svojega ožjega

mesta. Če jih poznajo, potem pač ni čuditi se jim, če so mislili, da ustava za njih slučaj nima veljave.

Ustava določuje narodno enakopravnost, a vendar se še ni izvela v naši državi. Posebno Slovenci smo v tem oziru že mnogo skusili. Z ustavo so ravno tako dosledno morale zgubiti veljavo prejšnje jezikovne določbe, kakor zgorej omenjena zaybuška predpravica. Vendar so se proti slovenščini sklicevali celo na dvorne dekrete iz prejšnjega stoletja. Tega pa niso storili morda priprosti ljudje, temveč gospodje po državnih uradih, ki bi morali ustavo bolje poznati, nego občinski tajnik v malem gališkem mesteci.

Tudi je v ustavi zagotovljeno, da morajo uradi biti vsem enako pristopni. To vse je pa le v teoriji, v resnici se pa pri nastavljanji višjih uradnikov ozira pred vsem na Nemce. Če pride kak Slovenec na kako višje mesto, kakšen krik je po vsem nemškoliberalnem taboru. Koliko se je kričalo, ko je neki Slovenec bil poklican v pravosodno ministerstvo. Napele so se bile vse sile, da bi se preprečilo to imenovanje. Tedaj se nemški liberalci niso prav nič spominjali na ustavo, po kateri ima Slovenec ravno tako pravico do ministerskega svetništva, kakor kak Nemec.

Tudi ima po ustavi vsaka narodnost pravico, da se izobrazí na podlagi maternega jezika. Po šolah bi torej tudi slovenščina morala imeti jednako veljavo z nemščino. Dolžnost vlade je poskrbeti, da Slovenci dobimo potrebnih učilnic v svojem jeziku. To se pa še do sedaj ni zgodilo. Na Koroškem in v Trstu ni skoro nobene javne slovenske šole. Popolne slovenske srednje šole Slovenci tudi nimamo še nobene. Vse to je protiustavno, a vendar se nikdo nad tem ne izpodtika v nemškoliberalnem taboru. Celó tedaj kriče, kadar mi Slovenci zahtevamo uvedenje narodne enakopravnosti.

Celje je središče popolnoma slovenskega okraja in je torej le pravično, da se ondu osnuje slovenska gimnazija. To bi bilo popolnoma v duhu ustave. Nemci so se pa postavili v tem vprašanji popolnoma na stališče zaybusških razgrajalcev. Kakor ondu ne puste vzlic ustavnim

določbam, da bi se smel naseliti kak Abrahamov potomec, tako v Celji ne puste slovenskega zavoda. Postopanje obojih je protiustavno, a Zaybuszani se morejo vsaj sklicevati na staro predpravico, dočim bi zastoj kaj podobnega iskali v arhivu celjskega mesta. Nemški Celjani pa tudi drugi štajarski Nemci so že opetovano se postavili na to saybuško stališče. Na vso moč so se branili slovenskega beleznika, slovenske posojilnice in hranilnice, slovenske tiskarne. Ko bi imel odločevati o taci stvareh jedino celjski magistrat, ga bi do dandanes nobena taka naprava ne skrunila nemškega značaja celjskega mesta.

Zastopnik celjskega mesta je v državnem zboru že neštevilnokrat o tem se pritoževal. Ta mož je dosledno tako postopal, kakor bi za Celje ne veljala ustava. Ko bi Zaybuszani se bolj pečali z javnimi zadevami, gotovo bi se bili nanj sklicevali pri svoji pravdi in morda tega njih somišljenika celo imenovali za svojega častnega meščana.

Jedna razlika je pa mej Celjem in Zaybuszem. Prebivalci poslednjega mesta bodo morali v ječi se pokoriti za to, da so se ustavljali ustavnim določbam glede jednega samega žida, nemški Celjani pa popolnoma nekaznovano lahko kratijo pravice več tisočem Slovencev. Zanje se ne najde noben paragraf, ki bi jih silil, da priznajo državne temeljne zakone. Mi ne želimo, da bi morda Celjane z ječo učili ustave, kakor Zaybuszane, a le to želimo, in zahtevamo, da se za Slovence v celjskem okraji tudi izvrši popolna narodna enakopravnost in nemškim Celjanom, ko bi kaj ugovarjali odločno pove, da tudi v Celji velja ustava in da proti temu nimajo nič ugovarjati.

Politični pregled.

Shod narodne stranke v Starem trgu. — V nedeljo je imel biti v Starem trgu na Notranjskem shod narodne stranke. Iz Ljubljane so k shodu bili odšli dr. Majaron, deželni poslanec Hribar in deželni poslanec Arko. Poslanci so imeli poročati o svojem delovanju. To katoliški stranki, ki je nedavno v Ljubljani sklenila nekako spravo z narodno stranko, ni uga-jalo. Sklenila je zatorej onemogočiti zborovanje, da ljudje ne bodo izvedeli, kako delujejo narodni poslanci v prid ljudstva. Najela je nekaj mladih fantalinov, največ nevolilcev, da so razgnali shod z razgrajanjem. Gotovo je značilno za postopanje kat. stranke, da so žandarmi morali dva razgrajalca iz njene srede odpeljati v zapor. Na čelu razgrajalcev sta bila gospoda starotiška kaplana. Pomenljivo je tudi to, da je škofijski ordinarijat bil prepovedal g. Koblarju iti na shod, dočim so trije duhovniki katoliške stranke smeli celo pomagati na Notranjskem uprizoriti škandal. To utegne marsikje vzbujati sumnjo, da škofijstvo samo neti politični prepir na Kranjskem. Narodna stranka sedaj misli sklicati drugi shod in upamo, da se drugi pot žalostni dogodki ne bodo ponavljali.

V državnem zboru se sedaj vrši budgetna debata. Slovenski poslanec Ferjančič je pri tem dal razumeti, da se zopet približujejo on in njegovi somišljeniki Hohenwartovemu klubu, ko je razpala koalicija. Poslanec Robič je obžaloval, da sta odstopila Windischgrätz in Madejski in pozivljali krščanske socialiste, naj glasujejo za celjsko gimnazijo. Nemški nacionalni poslanec Steinwender je zahteval, da naj se iz budgeta izbriše 1500 gld postavljenih za osnovo gimnazije v Celji Liechten-

stein je pozivljali nemške konservativce in nacionalce, da se naj združijo s krščanskimi socialisti. Češkimi veleposestnikom je pa svetoval, da naj bodo vodje češkemu narodu. Mladočehi Pacak je izjavil, da njegova stranka ostane v opoziciji, dokler se ne premeni politika proti češkemu narodu. Pri proračunu o učnem ministerstvu bode govoril grof Wurmbrand proti osnovi celjske gimnazije. Ta točka je še vedno jako osodepolna in še ni gotovo, če se vsprejme. Levica preti, da bode v tem slučaju glasovala v tretjem branji proti budgetu, ki bi potem propal, ako Mladočehi ostanejo v opoziciji. Marsikaj kaže, da za letos celjska gimnazija še ni povsem zagotovljena. Krščanski socialisti, ki se postavljajo bolj na nemško narodno stališče, bodo glasovali proti celjski postavki. Zbornica je zadnji čas jako slabo obiskana. V petek je zaradi nesklepčnosti moral predsednik sejo zaključiti. Bilo je le 97 poslancev. Manjkali so zlasti mnogi Mladočehi in razen Hohenwarta vsi Slovenci. Kaj bi bilo, če bi pri kaki slabo obiskani seji glasovalo o Celji. Lahko bi se pripetilo, da propade.

Novo definitivno ministerstvo je baje sestavil grof Badeni. Sedanji štirje ministri ostanejo v novem ministerstvu. Grof Badeni bode samo predsednik ministerstvu, Kielmannsegg ostane minister notranjih stvari, Böhm-Bawerk finančni minister, Jaworski minister za Galicijo in Welsersheim deželni brambeni minister. Sedanji vodja trgovskega ministerstva sekcijski načelnik Wittek, bode imenovan za trgovskega ministra. Poljedelski minister bode knez Ferdinand Lobkowitz, pravosodni minister, deželnega nadsodišča predsednik Chorinsky, učni minister pa postane zopet baron Gauč. Če bodo Mladočehi hoteli podpirati novo vlado, bode imenovan še poseben minister za Češko. Naloga novega ministerstva bode pred vsem rešiti budget za 1896 l in pa novo nagodbo z Ogersko. Volilna reforma se bode pa odložila, in se bode ž njo pečal še le novi državni zbor. Konservativci in liberalci so torej s svojo koalicijsko komedijo le dosegli namen, da se bodo nove volitve vršile še po starem volilnem redu.

Občinske volitve na Dunaji bodo v avgustu. To je nov dokaz, da liberalci nimajo več odločilnega vpliva. Tedaj bode mnogo liberalnih volilcev, bogatih židov, še po toplicah, in imajo krščanski socialisti v tem času največ upanja, da zmaga. Liberalci bi bili radi, da bi volitve bile v oktobru ali pa še le v novembru.

Izjemno stanje na Češkem se baje v kratkem odpravi. Z izjemnim stanjem pa pojde tudi sedanji namestnik grof Thun. Govori se, da bode naslednik njegov marki Bacquehem. Jeseni bode obiskal cesar narodopisno razstavo v Pragi. Na to razstavo v Prago pridejo tudi poslanci raznih slovanskih strank in bode v Pragi važno posvetovanje o bodočem postopanju slovanskih zastopnikov v državnem zboru.

Poljski glasovi. — Nič kaj povoljno se ne glase izjave poljskih časopisov o nemški zjedinjeni levici. Skoro brez izjeme izjavljajo se proti temu, da bi se zopet levica vsprejela v novo večino. Pač pa poljski listi priporočajo zve o z Mladočehi. Te izjave so tem pomenljivejše, ker marsikaj kaže, da postane kak Poljak nov ministerski predsednik.

Ogerska gospodska zbornica. — Kar ni mogel doseči Wekerle, to je dosegel Banfly. Te dni so se imenovali štirje novi dedni člani gospodske zbornice iz vladne stranke. Jednega grajščaka je namreč cesar imenoval za grofa, tri druge za barone. Vlada pa pridobi sedem glasov, ker ima jeden teh grajščakov tri sinove, ki plačujejo tudi nad 3000 gld. davka, in torej tudi postanejo člani gospodske zbornice. Vlada ima sedaj precej upanja, da zmaga s še nerešenima proticerkvenima predlogama.

Italija. — Znano je, da je opozicijski poslanec Cavallotti obdolžil ministerskega predsednika Crispija raznih sleparij in goljufij. To svojo obdolžitev je Cavallotti podprl z dokazi. Zadeva je prišla tudi v zbornici na vrsto. Cavallotti je tu dokazoval resničnost svojih trditev, a Crispiju se še vredno